

ปัจจัยทางการบริหารและกระบวนการบริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงานเฝ้า
ระวังทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานีนามัย พื้นที่อำเภอ
โชนใต้ จังหวัดขอนแก่น

Dependence of the Performance of Epidemiological Surveillance Team of Health Centers on the Administration of the South Zone Districts of Khon Kaen Province

บุญทัน สมีน้อย^{1*} และประจักษ์ บัวผัน²

Boonthun Sminoy^{1*} and Prachak Bouphan²

¹สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²ภาควิชาการบริหารสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

*Correspondent author: Tun_61@hotmail.com

Received April 21, 2011

Accepted June 6, 2011

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา แบบภาคตัดขวาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยการบริหารและกระบวนการบริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานีนามัย พื้นที่อำเภอโชนใต้ จังหวัดขอนแก่น ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบงานระบาดวิทยาในสถานีนามัย พื้นที่อำเภอโชนใต้ จังหวัดขอนแก่น ทั้งหมดจำนวน 45 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่มระหว่างวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2553 ถึงวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2554 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows ใช้สถิติแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด-สูงสุด สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางการบริหารและกระบวนการบริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานีนามัย พื้นที่อำเภอโชนใต้ จังหวัดขอนแก่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ การบังคับบัญชาสั่งการ การวางแผน และประสิทธิภาพการฝึกอบรมด้านระบาดวิทยา ซึ่งปัจจัยทั้ง 3 ด้าน สามารถร่วมกันทำนายผลการปฏิบัติงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานีนามัย พื้นที่อำเภอโชนใต้ จังหวัดขอนแก่น ได้ร้อยละ 56.4

Abstract

This study was based on cross-sectional descriptive research. The purposes of this study were to study effects of personal factor, management factor and management process on the performance of surveillance teams of health centers on the administration of the

south zone districts of Khon Kaen province. The population of this study was 45. Data were collected by using questionnaires and focus group, which were carried out during December 20, 2010 – January 10, 2011 and disseminated by statistic value, percentage, mean, standard deviation, median, maximum, minimum, Pearson's coefficient and multi-stage regression analysis. Results showed that the factors affecting performance of surveillance teams of health centers on the administration of the south zone districts of Khon Kaen province at the significant level of 0.05 were commanding, controlling and experience or training of performance of surveillance. These three factors could together predict performance of surveillance teams of health centers on the administration of the south zone districts of Khon Kaen province at the percentage of 56.4.

คำสำคัญ: การปฏิบัติงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา ปัจจัยทางการบริหาร กระบวนการบริหาร

Keywords: performance of surveillance teams, administrative factors, administration

1. บทนำ

ในวงการสาธารณสุขทั่วโลกได้ให้ความสำคัญกับโรคติดต่อ เนื่องจากปัจจุบันมีโรคอุบัติใหม่อุบัติซ้ำเกิดขึ้นบ่อยครั้ง โดยเฉพาะโรคอุบัติใหม่ที่อันตรายร้ายแรง ส่วนใหญ่เป็นโรคที่ติดต่อกันจากสัตว์มาสู่คนก่อให้เกิดความวิตกกังวลไปทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นโรคซาร์ส (SARS) หรือโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง ที่ระบาดในประเทศจีนเมื่อปี พ.ศ. 2548 โรคไข้มองอึกเสปนินาห์ไวรัสที่ระบาดในประเทศมาเลเซียและบังกลาเทศ แม้กระทั่งโรคไข้หวัดนกที่ระบาดอยู่ในภูมิภาคเอเชีย ก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของประชาชนอย่างมาก ซึ่งมีการคาดการณ์ของผู้เชี่ยวชาญได้ทำนายว่าโรคบางโรคที่มีการระบาดอย่างรวดเร็วและเป็นเชื้อที่มีความรุนแรงนั้น อาจพลิกผันทำให้ประชาชนบนพื้นโลกเข้าสู่สภาวะวิกฤติเพียงชั่วข้ามคืน (1) และในปี พ.ศ. 2552 ได้เกิดโรคติดต่อที่มีความร้ายแรงเกิดขึ้น เมื่อมีการระบาดใหญ่ของไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ (H1N1) 2009 ที่ได้ขยายการระบาดและส่งผลกระทบต่อเป็นวิกฤติทางสาธารณสุขของประเทศทั่วโลก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขคนปัจจุบัน จึงได้มอบนโยบายในการควบคุมป้องกันโรคที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งมี โรคอุบัติใหม่ อุตุนิซ้ำ รวมทั้ง

ภัยธรรมชาติและภัยจากสารเคมีเกิดขึ้นบ่อยครั้ง จัดเป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพประชาชนในวงกว้างและนับวันจะทวีความรุนแรงขึ้น (2) เช่นเดียวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคน และสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญา มุ่งการดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน การฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ (3) และกรมควบคุมโรคกระทรวงสาธารณสุขก็ได้มีการกำหนดกรอบนโยบายสี่ปี (พ.ศ. 2548-2551) เพื่อวางแนวทางการปฏิบัติ ให้มีการประสานความร่วมมือเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบเฝ้าระวังและควบคุมโรคอย่างมีประสิทธิภาพโดยมีพันธกิจของกรมควบคุมโรคด้วยกระบวนการร่วมมือประสานเครือข่ายภายในและระหว่างประเทศในการผลิตและพัฒนาผู้เชี่ยวชาญข้อมูลข่าวสาร เรื่องกฎหมายในการเฝ้าระวัง ป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ และการให้บริการเฉพาะโรคให้ได้มาตรฐานสากล ตลอดจนส่งเสริม ผลักดันสนับสนุนและติดตามการบังคับใช้กฎหมายที่จำเป็นต่อการป้องกันประชาชนจากโรคและภัยสุขภาพ และสนับสนุนถ่ายทอด แลกเปลี่ยนความรู้ให้เครือข่ายมีความพร้อมในการจัดการภาวะฉุกเฉินและภัยสุขภาพใหม่ๆ ได้ทันการณ์ (1)

ดังนั้นการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา จึงนับว่าเป็นรากฐานทางระบาดวิทยาที่สำคัญสำหรับงานสาธารณสุขสมัยใหม่ ครอบคลุมโรคไร้เชื้อและงานสาธารณสุขแขนงต่างๆ มีการเพิ่มชื่อโรคเข้าไปในบัตรรายงานผู้ป่วย (แบบ รง.506) และการปรับปรุงโครงสร้างของระบบราชการ โดยให้ความสำคัญกับโรคหรือภัยคุกคามสุขภาพที่เกิดจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้ปฏิบัติในระบบบริการสุขภาพระดับต่าง ๆ นั้นจะตอบสนองได้ดีเป็นเรื่องที่ต้องศึกษาต่อไป (4)

ฉะนั้นการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาจึงเป็นกิจกรรมสำคัญ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา 4 ขั้นตอนได้แก่ การรวบรวมข้อมูลการเจ็บป่วยและการนำเสนอข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การแปลผล และการกระจายข้อมูลข่าวสาร (5) โดยการบันทึกในเครื่องมือ อาทิ ได้แก่ บัตรรายงานผู้ป่วย (แบบ รง.506) บัตรเปลี่ยนแปลงรายงาน (แบบ รง.507) และแบบเรียบเรียงข้อมูลทางระบาดวิทยา ประกอบด้วยบัญชีผู้ป่วยแยกโรค (แบบ E.1) บัญชีผู้ป่วยและตายเฉพาะโรคจำแนกตามสถานที่เป็นรายเดือน (แบบ E.2) บัญชีผู้ป่วยและตายเฉพาะโรคจำแนกตามกลุ่มอายุและเพศเป็นรายเดือน (แบบ E.3) แบบบันทึกผู้ป่วยประจำวัน (daily record) และแบบรายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา ประจำสัปดาห์ (แบบ E.4) (6)

แต่การปฏิบัติงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาจะมีประสิทธิภาพไม่ได้ ถ้าขาดปัจจัยทางการบริหารซึ่งประกอบด้วย คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และวิธีการปฏิบัติ (Method) ปัจจัยดังกล่าวเรียกรวมกันว่า "4 M's" ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของการบริหารงานต่างๆ (7) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ต้องอาศัยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพโดยยึดหลักการจัดการของ Henry Fayol ประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน การควบคุม (8) ดังเช่นจากการศึกษาปัจจัยทางการ

บริหารของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน พบว่าด้านกระบวนการบริหารคือการบังคับบัญชาสั่งการ การจัดการองค์การ การประสานงาน และการวางแผน มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติหน้าที่เฝ้าระวังทางระบาดวิทยาในระดับสูง และการควบคุมกำกับมีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาอยู่ในระดับปานกลาง (9) เช่นเดียวกับการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการปฏิบัติงานระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ในศูนย์สุขภาพชุมชนจังหวัดขอนแก่น มีผลต่อความสามารถ ในการปฏิบัติงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขทั้งสิ้น (10)

ฉะนั้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยการบริหารและกระบวนการบริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานอนามัย พื้นที่อำเภอโชนใต้ ของจังหวัดขอนแก่น (11) เพื่อให้ทราบถึงผลสะท้อนที่เป็นจริงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานระบาดวิทยา ตลอดจนปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาให้เกิดผลดีต่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ต่อไป

สำหรับวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้ เพื่อศึกษาคูณลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยการบริหาร และกระบวนการบริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานอนามัย พื้นที่อำเภอโชนใต้ จังหวัดขอนแก่น

2. วิธีการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (cross - sectional descriptive research) เก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ได้รับมอบหมายหรือแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาในสถานอนามัยพื้นที่อำเภอโชนใต้ จังหวัดขอนแก่น

สถานีอนามัยพื้นที่อำเภอโขงไต้ จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอพล อำเภอหนองสองห้อง อำเภอเปือยน้อย อำเภอโนนศิลา อำเภอเวียงใหญ่ และอำเภอเวียงน้อย

โดยศึกษาประชากรทั้งหมด จำนวน 45 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน มีค่าความเที่ยงของแบบสอบถามโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาช (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ 0.98 และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้รูปแบบการสนทนากลุ่ม (focus group Interviews)

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการวิจัยได้รับอนุญาตการวิจัยทุกกระบวนการวิจัย และได้รับความเห็นชอบและการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ณ วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2553 ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2553 ถึงวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2554 ทำหนังสือขออนุญาตในการทำวิจัยจากมหาวิทยาลัยขอนแก่นถึงนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดขอนแก่นและสาธารณสุขอำเภอในพื้นที่โขงไต้ แล้วนำแบบสอบถามไปติดต่อกับผู้ประสานงานแต่ละอำเภอ เพื่อช่วยประสานงานเก็บรวบรวมข้อมูล ส่วนการสนทนากลุ่มได้นัดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน โดยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ นัดหมาย และแจ้งหัวข้อการสนทนาให้ทราบล่วงหน้า และดำเนินการต่อไป

2.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

นำเสนอข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด-สูงสุด และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์จากเนื้อหาของข้อมูล (content analysis)

3. ผลการวิจัยและอภิปราย

3.1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในสถานีอนามัยพื้นที่อำเภอโขงไต้ จังหวัดขอนแก่น

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 64.4 อายุส่วนใหญ่น้อยกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.30 อายุเฉลี่ย 36 ปี (S.D.=6.29) อายุต่ำสุด 25 ปี อายุสูงสุด 54 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพคู่ คิดเป็นร้อยละ 80.0 รองลงมาคือสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 17.8 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่คือระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 82.2 ประสบการณ์การทำงานด้านระบาดวิทยา 1-30 ปี เฉลี่ย 12 ปี ประสบการณ์การฝึกอบรมด้านระบาดวิทยา ร้อยละ 97.80 และมีจำนวนครั้งของการอบรม 1-15 ครั้งต่อปีงบประมาณ ส่วนใหญ่ได้รับการอบรมอยู่ระหว่าง 1-5 ครั้ง ร้อยละ 75.60

3.2 ระดับการปฏิบัติตามปัจจัยทางการบริหารของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในสถานีอนามัยพื้นที่อำเภอโขงไต้ จังหวัดขอนแก่น

ปัจจัยทางการบริหาร พบว่าในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติตามปัจจัยทางการบริหารอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ย 3.50 (S.D.=0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยทางการบริหารที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและอยู่ในระดับมากคือด้านกำลังคน มีค่าเฉลี่ย 3.63 (S.D.=0.52) รองลงมาคือด้านวัสดุอุปกรณ์อยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ย 3.52 (S.D.=0.45) ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดและอยู่ในระดับปานกลางคือ ด้านงบประมาณมีค่าเฉลี่ย 3.34 (S.D.=0.56)

3.3 ระดับกระบวนการบริหาร ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในสถานีอนามัยพื้นที่อำเภอโขงไต้ จังหวัดขอนแก่น

กระบวนการบริหาร พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติตามกระบวนการบริหาร อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.81 (S.D.=0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กระบวนการบริหารที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและอยู่ในระดับมากคือด้านการ

จัดการองค์กร มีค่าเฉลี่ย 3.94 (S.D.=0.61) รองลงมาคือด้านการประสานงาน อยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ย 3.93 (S.D.=0.66) ส่วนค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดและอยู่ในระดับมากคือ ด้านการควบคุมกำกับ มีค่าเฉลี่ย 3.64 (S.D.=0.63)

3.4 ระดับการปฏิบัติงานใฝ่ระวังทางระบาศวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานื่อนามัย พื้นที่อำเภอโชนใต้ จังหวัดขอนแก่น

การปฏิบัติงานใฝ่ระวังทางระบาศวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานื่อนามัย พื้นที่อำเภอโชนใต้ จังหวัดขอนแก่น พบว่า อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.56 (S.D.=0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ในการจัดทำบัตร์รายงานผู้ป่วย (รง.506) ของผู้ป่วยด้วยโรคที่ต้องใฝ่ระวังทางระบาศวิทยาที่มารับบริการ หรือบันทึกใน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ครบทุกราย อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.89 (S.D.=0.80) รองลงมาคือ จัดทำระเบียบผู้ป่วยเฉพาะโรค (แบบE1) โดยนำรายชื่อผู้ป่วยด้วยโรคที่ต้องใฝ่ระวังทางระบาศวิทยาที่มารับบริการที่สถานื่อนามัยบันทึกใน E1 ครบทุกโรค อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.84 (S.D.=0.70) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์นำเสนอต่อ ที่ประชุมประจำเดือนของอำเภอและใ้วางแผนแก้ไขปัญหาในพื้นที่อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.31 (S.D.=0.97)

3.5 คุณลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยการบริหารและกระบวนการบริหารที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานใฝ่ระวังทางระบาศวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานื่อนามัย พื้นที่อำเภอโชนใต้ จังหวัดขอนแก่น

ประสพการณ์การฝึกอบรมด้านระบาศวิทยามีความสัมพันธ์ระดับปานกลางทางบวกกับการปฏิบัติงานใฝ่ระวังทางระบาศวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานื่อนามัย พื้นที่อำเภอโชนใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ($r=0.325$, $p\text{-value}<0.030$)

ปัจจัยทางการบริหาร พบว่าภาพรวม ปัจจัยทางการบริหารมีความสัมพันธ์ระดับปานกลางทางบวก กับการปฏิบัติงานใฝ่ระวังทางระบาศวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานื่อนามัย พื้นที่อำเภอโชนใต้จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.605$, $p\text{-value}<0.001$) เมื่อพิจารณาปัจจัยทางการบริหาร รายด้านพบว่า ด้านกำลังคน ด้านงบประมาณ และด้านวัสดุอุปกรณ์มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่า $r=0.541$, $p\text{-value}<0.001$; $r=0.482$, $p\text{-value}<0.001$ และ $r=0.571$ $p\text{-value}<0.001$ ตามลำดับ

กระบวนการบริหารมีความสัมพันธ์ระดับสูงทางบวกกับการปฏิบัติงานใฝ่ระวังทางระบาศวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานื่อนามัย พื้นที่อำเภอโชนใต้ จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.717$, $p\text{-value}<0.001$) เมื่อพิจารณากระบวนการบริหารรายด้านพบว่า การวางแผน การจัดการองค์กร การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุมกำกับ มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่า $r=0.606$, $p\text{-value}<0.001$; $r=0.588$, $p\text{-value}<0.001$; $r=0.655$, $p\text{-value}<0.001$; $r=0.619$, $p\text{-value}<0.001$ และ $r=0.628$, $p\text{-value}<0.001$ ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

3.6 คุณลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยทางการบริหารและกระบวนการบริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงานใฝ่ระวังทางระบาศวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานื่อนามัย พื้นที่อำเภอโชนใต้ จังหวัดขอนแก่น

ตัวแปรที่มีผลต่อการปฏิบัติงานใฝ่ระวังทางระบาศวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานื่อนามัย พื้นที่อำเภอโชนใต้ จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ การบังคับ

ตารางที่ 1. สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการปฏิบัติงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานอนามัยพื้นที่อำเภอโชนใต้จังหวัดขอนแก่น

คุณลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยทางการบริหาร และกระบวนการบริหาร	การงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา		
	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r)	p-value	ระดับความสัมพันธ์
	คุณลักษณะส่วนบุคคล		
เพศ	0.116	0.449	ไม่มีความสัมพันธ์
อายุ	-0.119	0.190	ไม่มีความสัมพันธ์
สถานภาพสมรส	-0.037	0.811	ไม่มีความสัมพันธ์
ระดับการศึกษา	-0.078	0.609	ไม่มีความสัมพันธ์
ประสบการณ์การทำงาน	0.111	0.468	ไม่มีความสัมพันธ์
ประสบการณ์การฝึกอบรม	0.325*	0.030	ปานกลาง
ปัจจัยทางการบริหาร	0.605**	<0.001	ปานกลาง
ด้านกำลังคน	0.541**	<0.001	ปานกลาง
ด้านงบประมาณ	0.482**	0.001	ปานกลาง
ด้านวัสดุอุปกรณ์	0.571**	<0.001	ปานกลาง
กระบวนการบริหาร	0.717**	<0.001	ระดับสูง
ด้านการวางแผน	0.606**	<0.001	ปานกลาง
ด้านการจัดการองค์กร	0.588**	<0.001	ปานกลาง
ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ	0.655**	<0.001	ปานกลาง
ด้านการประสานงาน	0.619**	<0.001	ปานกลาง
ด้านการควบคุมกำกับ	0.628**	<0.001	ปานกลาง

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed)

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

ตารางที่ 2. ค่าสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน การปฏิบัติงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานอนามัยพื้นที่อำเภอโชนใต้จังหวัดขอนแก่น

ตัวแปร	B	Beta	t	P-value	R	R ²
1.การบังคับบัญชาสั่งการ	0.423	0.443	3.481	0.001	0.655	0.429
2.การวางแผน	0.308	0.321	2.521	0.016	0.711	0.505
3.ประสบการณ์การฝึกอบรมด้านระบาดวิทยา	0.945	0.245	2.355	0.023	0.751	0.564

ค่าคงที่=-0.159, F=17.690, P-value<0.001

บัญชาสั่งการ การวางแผน และประสบการณ์การฝึกอบรมด้านระบาดวิทยา โดยมีค่า p-value=0.001, p-value=0.016 และ p-value=0.023 ตามลำดับ (ตารางที่ 2) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวนี้สามารถร่วมกันพยากรณ์การปฏิบัติงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่

สาธารณสุขในสถานีนามัย พื้นที่อำเภอโขงไต้ จังหวัดขอนแก่นได้ร้อยละ 56.4 ได้สมการถดถอย พหุคูณเชิงเส้นตรงซึ่งเป็นสมการทำนายในรูปคะแนนดิบ ดังนี้

$$Y = -0.159 + (0.423) (\text{การบังคับบัญชาสั่งการ}) + (0.308) (\text{การวางแผน}) + (0.945) (\text{ประสิทธิภาพการฝึกอบรมด้านระบาดวิทยา})$$

3.7 การสนทนากลุ่ม

ปัจจัยทางการบริหาร ด้านกำลังคน พบว่า ควรมีการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานฝ่ายระวางทางระบาดวิทยา เช่น การพิจารณาความดีความชอบ ให้โอกาสในการศึกษาต่อ และเพิ่มค่าตอบแทนแก่บุคคลที่สามารถปฏิบัติงานฝ่ายระวางทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ในสถานีนามัยพื้นที่อำเภอโขงไต้ จังหวัดขอนแก่น ที่ได้มาตรฐานตามกำหนด ด้านงบประมาณ พบว่า การจัดสรรงบประมาณให้มีความเพียงพอ ควรมีการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณและติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามกำหนดระยะเวลาและใช้จ่ายงบประมาณได้ตามแผนงานที่วางไว้ และควรมีการร่วมมือกันระหว่างเครือข่ายสุขภาพในท้องถิ่น ร่วมกันจัดสรรงบประมาณจากกองทุนหลักประกันสุขภาพ โดยมีคณะกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น เป็นผู้ติดตามงบประมาณและผลการดำเนินงาน ด้านวัสดุอุปกรณ์ พบว่า ควรมีการทำทะเบียนวัสดุอุปกรณ์เพื่อการตรวจสอบสภาพการใช้งานให้เป็นปัจจุบันรวมทั้งความสะดวกในการสำรวจความต้องการใช้วัสดุที่มาจากพื้นที่จริง ไม่ใช่มาจากส่วนกลาง เพื่อให้ตรงกับความต้องการของพื้นที่

กระบวนการบริหารด้านการวางแผน ขาดการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ในการทำแผน ขาดการตรวจสอบติดตามผลการปฏิบัติงาน ตามแผนที่กำหนดไว้ ด้านการจัดการองค์กร ควรมีการทำผังลำดับขั้นตอนการทำงานในแต่ละอย่างให้มีความ

ชัดเจน ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ ผู้บังคับบัญชา ตัดสินการกระทำของผู้ปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรม ด้านการประสานงาน ควรจัดให้มีการประชุมเจ้าหน้าที่ภายในสถานีนามัย เพื่อหารือปัญหาอุปสรรค ควรมีการพัฒนาระบบสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ ด้านการควบคุมกำกับ มีการนำผลการปฏิบัติงานฝ่ายระวางทางระบาดวิทยามาใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาความดีความชอบทุกปี และนำข้อมูลเสนอต่อ ที่ประชุมประจำเดือนหรือใช้วางแผนแก้ไขปัญหาในพื้นที่

3.8 อภิปราย

ประสิทธิภาพการฝึกอบรมด้านระบาดวิทยามีความสัมพันธ์ต่อปฏิบัติงานฝ่ายระวางทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานีนามัย พื้นที่อำเภอโขงไต้ จังหวัดขอนแก่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.325$, $p\text{-value}<0.030$) สอดคล้องกับการศึกษาของจักรสันต์ (10) ที่พบว่าการฝึกอบรมด้านระบาดวิทยามีความสัมพันธ์กับความสามารถในการปฏิบัติงานระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชนจังหวัดขอนแก่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นเดียวกับการศึกษาของ จิตราภรณ์ (9) ซึ่งพบว่าการฝึกอบรมการฝ่ายระวางทางระบาดวิทยามีความสัมพันธ์ระดับต่ำมากทางบวกกับการดำเนินงานฝ่ายระวางทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดนครราชสีมาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.14$, $p\text{-value}=0.04$)

ปัจจัยทางการบริหาร มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางทางบวกกับการปฏิบัติงานฝ่ายระวางทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานีนามัย พื้นที่อำเภอโขงไต้ จังหวัดขอนแก่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.605$, $p\text{-value}<0.001$) สอดคล้องกับการศึกษาพุทธชัย (12) พบว่าในภาพรวมการสนับสนุนจากองค์กร ด้านบุคลากร มีความสัมพันธ์กับการบริหารโครงการสุขภาพของหัวหน้าสถานีนามัยในจังหวัดชัยภูมิ

ระดับปานกลางทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.478$, $p\text{-value}<0.001$) สิทธิพร (13) พบว่า ด้านงบประมาณมีความสัมพันธ์ระดับปานกลางทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.732$, $p\text{-value}<0.001$) เช่นเดียวกับการศึกษาของ อมรศักดิ์ (14) พบว่าความสัมพันธ์ของปัจจัยทางการบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์ กับการปฏิบัติงานสร้างสุขภาพของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดพิษณุโลก มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.472$, $p\text{-value}<0.001$)

กระบวนการบริหารพบว่าภาพรวม กระบวนการบริหารมีความสัมพันธ์ระดับสูงทางบวกกับการปฏิบัติงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานีนอนามัย พื้นที่อำเภอโชนใต้ จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.717$, $p\text{-value}<0.001$) สอดคล้องกับการศึกษาของบุญถม (15) พบว่าการวางแผนมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะหลักของนักวิชาการสาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.573$, $p\text{-value}<0.001$) อินทรา (16) พบว่า กระบวนการบริหารด้านการจัดองค์กร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในศูนย์สุขภาพชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.669$, $p\text{-value}<0.01$) วรรณลดา (17) พบว่า กระบวนการบริหารมีความสัมพันธ์ระดับปานกลางทางบวกกับการปฏิบัติงานงานของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข จังหวัดอุดรธานี ($r=0.503$, $p\text{-value}<0.001$) หาญ (18) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหาร ซึ่งได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การจัดการบุคลากรอำนวยการควบคุม และกระบวนการบริหารในภาพรวม มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงาน ด้านการบริการสาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับปานกลาง ($p\text{-value}<0.001$)

4. ข้อเสนอแนะ

4.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

4.1.1 การบังคับบัญชาสั่งการ ควรมีการติดตามประเมินผลผู้รับผิดชอบงานระบาดวิทยาเป็นประจำทุกปี มีการสรุปพร้อมนำเสนอผลการติดตาม และผลงานให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบทราบด้วยความโปร่งใสตรวจสอบข้อมูลได้เพื่อความ เป็นธรรม

4.1.2 ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดวิธีการกำกับ และติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจน

4.1.3 ควรมีการส่งเสริมความรู้บุคลากรในงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาอย่างถูกต้องเพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

4.1.4 ผู้บริหารควรสนับสนุนการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาอย่างเพียงพอ เพื่อให้มีการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

4.2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อการปฏิบัติงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานีนอนามัย เช่น บรรยากาศในองค์กร การมีส่วนร่วมของชุมชน เพราะจะทำให้สามารถทราบถึงปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานสถานีนอนามัยได้

4.2.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในรายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารในการจัดการการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาในสถานีนอนามัย เพื่อประกอบการพัฒนาตามเกณฑ์มาตรฐานงานระบาดวิทยาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

5. เอกสารอ้างอิง

- (1) Bureau of Epidemiology, Department of Disease Control, Ministry of Public Health. Ministry of Public Health

- Policy on the communicable control [Internet]. 2010. [cited 2010 June 20] Available from: <http://epid.moph.go.th>.
- (2) Bureau of Policy and Strategy, Ministry of Public health. Ministry of Public Health Policy [Internet]. 2010. [cited 2010 June 28] Available from: <http://bps.ops.moph.go.th>.
 - (3) Office of the National Economic and Social Development Board. The national economic and social development plan 10. Bangkok: V.J. printing, Ltd; 2006. Thai.
 - (4) Wayteewutthachan K. Apply of epidemiology in contracting unit for primary care. Faculty of Public Health and Faculty of Medicine, Khon Kaen University and Office of Disease Prevention and Control 6. Khon Kaen; 2003. Thai.
 - (5) Office of Permanent Secretary, Ministry of Public Health. Guideline for the operations of epidemiological. Bangkok: Express Transportation Organization of Thailand; 1999. Thai.
 - (6) Sriamporn S. Basic of epidemiological. Khon Kaen: Faculty of Public Health Khon Kaen University; 2004. Thai.
 - (7) Udompanit S. Principle of administrative for dentist. Khon Kaen: Faculty of Medicine, Khon Kaen University; 2005. Thai.
 - (8) Sapru R.K. Administrative theories and management thought. Prentice-hall of Indian Private Limited New Delhi 2006; 2006: 103-5.
 - (9) Sangrungnaphaphun C. Administrative factors and administrative process affecting performance in epidemiological surveillance of health personnel at primary care units in Nakhon Ratchasima province [MSc thesis]. Khon Kaen: Khon Kaen University; 2006. Thai.
 - (10) Loeiyood J. Factors affected to abilities on Epidemiological performance among public health personnel in primary care units Khon Kaen province. [MSc thesis]. Khon Kaen: Khon Kaen University; 2005. Thai.
 - (11) Khon Kaen Provincial Public Health office. Epidemiological surveillance of May 2010 Report. Khon Kaen: Khon Kaen Provincial Public Health; 2010. Thai.
 - (12) Malai P. The importance of organizational support for the management of health projects by the chiefs of health centers at Chaiyaphum province [Independent Study]. Khon Kaen: Khon Kaen University; 2009. Thai.
 - (13) Namma S. Organizational support affecting the performance of vector borne disease prevention and control among the chief of primary care units in Khon Kaen province [Independent Study]. Khon Kaen: Khon Kaen University; 2009. Thai.
 - (14) Poum A. Administrative factors and administrative process affecting the health promotion performance of health personnel at primary care unit in Phitsanulok province [MSc thesis].

- Khon Kaen: Khon Kaen University; 2005. Thai.
- (15) Chaiyoun B. The influence of administrative factors and administrative process on core competencies of public health officers at primary care units Khon Kaen province [Independent Study]. Khon Kaen: Khon Kaen University; 2010. Thai.
- (16) Punyowat I. The factors affecting the registered nurses performance in primary care units, Khon Kaen province [MSc thesis]. Khon Kaen: Khon Kaen University; 2005. Thai.
- (17) Klinkaew W. The administrative factors and administrative process affecting the performance of responsible offers in health consumer protection in Udonthani province [MSc thesis]. Khon Kaen: Khon Kaen University; 2009. Thai.
- (18) Jinda H. Relationship administrative process and health care services in primary care unit Nakonratchsima province [MSc thesis]. Khon Kaen: Khon Kaen University; 2005. Thai.